

Tautinė kultūra - Lietuvos gyvasties šaltinis

Prof. Ona Voverienė

Jauna rašytoja Jūratė Sučylaitė savo paskutiniame romane „Susitikimai su ragana“, geriausiame lietuviškame romane parašytame pastaraisiais metais, su didele širdgėla aprašė dabartinę Lietuvos politinę ir psichologinę padėtį.

„Lietuva - skausmo žemė. Kentėjo tėvai. Kenčia jų vaikai. Vieni dėl praradimų ir skaudžių prisiminimų. Kiti, sribų ar enkavedistų vaikai - dėl savo tėvų niekšybių ir nužmogėjimo ... Lietuvoje, kaip ir Rusijoje ... tvyro sunkiai suvokiamas slogumas. Jis grėžia jėgas ..., siurbia gyvybę. Žmonės vaikšto lyg žemę pardavę, suirzę ... Pakeli akis aukštyn ir virš Lietuvos matakai tą patį dangų, kaip ir visoje Europoje, bet jis kitoks ... sunkesnis, slegiantis. Lietuva, kaip ir Rusija, visą laiką kariauja. Ir vis - su savais ... Dėl to taip nežmoniškai ir sunku. Slogu. Žmonės nesišypso. Jie visada nelaimingi ... Žemėse, kuriose kariaujama su savais, žmonės daugiau laiko praleidžia žiūrėdami į tamsą ...” (Sučylaitė J. Susitikimai su ragana. - K., 2002. - P. 10 - 12).

Jaunoji Lietuvos karta irgi kenčia nuo tų pačių dvasios negalių - baimės, atminties praradimo, žiūrėjimo į tamsą ir tik jos matymo ... Todėl ir turime tamsos teatrą, tamsos literatūrą, tamsos meną ... Gabus ir talentingas teatro režisierius E. Nekrošius prisipažino: „Aš - už tamsą!“. Klesti mirties kultūra.

Lietuvių kultūra visada stovėjo Rytų-Vakarų skersvėjų pagairėje. Tačiau jos niekas taip skaudžiai netraumavo, dvasiškai nenualino, kaip jai prievarta primesta, svetima lietuvių prigimčiai, okupanto kultūra. Penkiasdešimt metų buvo naikinamos pamatinės lietuvių dvasinės kultūros vertybės - Tėvynės meilė, religija, dora. Lietuvai atgavus nepriklausomybę ir tautinei kultūrai dar nespėjus atsigausti nuo euroazijietiško nokdauno, atsistoti ant nuosavų kojų, ji vėl negailestingai atakuojama iš Rytų ir Vakarų. Tai daroma priešišku Lietuvai jėgų, siekiančių ją vėl okupuoti tik kitais metodais, sąmoningai, aiškiai suvokiant, kad kultūra - tai amžinasis gyvasties šaltinis, sunkiausiais Tėvynei metais teikęs jėgų jos dvasiai neužgesti. Dabar, naikinant kultūrą per žiniasklaidą, mokyklose, universitetuose siekiama „pikta valia pakirsti tautos egzistencijos šaknis, paversti Lietuvos valstybę tuščia sąvoka, bejėgiu žaisliuku nešvarių žaidėjų rankose” (Avyžius J. Publicistika. - V., 2000. - P. 189).

Demokratija, bent jau tokia, kokią ją įsivaizduojame teoriniame lygmenyje, išstūmė mus į areną, kurioje vyksta žūtbutinė dviejų antipodų - kultūros ir antikultūros - kova. Patys, būdami ne tik tos kovos stebėtojai, bet ir dalyviai, matome, kad persvara kol kas tebėra antrosios jėgos pusėje. O viena iš patikimiausių pastarosios atramų, neskaičiuojant bulvarinės laikraštienos, knygūčių, menkaverčių vaizdo juostų, yra televizija, turinti skardžiausiai ir įtaigiausiai skambantį balsą visuose visuomenės sluoksniuose. Per ją plūste plūsta žemiausios prabos niekalas: lėkštos „muilo operos“, animaciniai filmukai vaikams, propaguojantys jėgos kultą, smurtą, ag-

resiją, seksą, o ne gerumą, kilnumą, teisingumą, dvasinių žmogaus galių ir gėrio pergalę prieš blogį.

Žmogaus kūnas šiandien paverstas biznio objektu, išniekintas, bedvasis; propaguojami tik vienadieniai malonumai, plinta alkoholizmas, narkomanija, iškrypėliškas seksas, niekinamas visavertis dvasios ir kūno harmoningas gyvenimas. Apsvaigus nuo patraukliai įpakauto importinio kičo, nepastebima, kas iš tikrųjų Vakarų ir Rytų kultūroje yra vertinga.

Lietuva, ilgai vergavusi svetimiesiems, būdama, anot Aiščio, „ant vieškelio, ant kelio didžio“, sunkiai gali įveikti antikultūros bumą, dorovę griaušančias hedonistines tendencijas.

2000-ųjų metų sociologiniais tyrimais nustatyta, kad daugiau nei pusė apklaustų dvidešimtmečių savo gyvenimo tikslu laikė turta, pinigus, malonumais pertekusią buitį. Vakarietiška „makdonaldiškoji“ ir dar baisesnė iš Rytų importuojama kalėjimų „kultūra“ nesulaikomai smukdo jaunimo dorovę, geometrine progresija didėja nusikalstamumas, smurtas, žiaurūs nužudymai; per penkis tūkstančius vaikų, kurie turėtų su bendraamžiais sėdėti mokyklos suole, dėl tėvų skurdo, nedarbo bei moralinio degradavimo pasmerkti papildyti beraščių ir nusikaltėlių gretas.

Su dorovės griovimu prasideda valstybės griovimas, o iš demokratijos, vietoj jos privalumų, galima tikėtis tik jos ydų, grimasų, savivalės. Prof. Vytautas Landsbergis susitikime su šiaulių sąjūdininkais taip pat kalbėjo apie dvi kultūras, tik - politikoje. Jas reikia atpažinti, išsiaiškinti, „kas su kuo eina, kas kaip kovoja, kokia kultūra yra už tos kovos” (Landsbergis V. Dvasia reiškiasi kaip kultūra. Lietuvos aidas. - 2003, lapkr. 14, p. 5). Kaip rašė filosofas Arvydas Šliogeris, Lietuvai atgavus nepriklausomybę, griovimo instinktas apėmė visas visuomeninio gyvenimo sritis - ūkį, ekonomiką, kultūrą, mokslą, politiką. „Technikos išugdytų barbarų masė augo stubinančiu greičiu. Į Lietuvą atėjo barbaro valanda!” Į politiką atėjo kraštutiniai storžieviai ir chamai - V. Šustauskas, Albertynas, J. Veselka, R. Pavilionis, E. Klumbys, R. Paulauskas, A. M. Pavilionienė - keikdamiesi, plūsdamiesi, neįtikėtinai išūlaudami. G. Vagnorius už visuomenės gyvenimo ribų išmetė brandų amžių ir senatvę, pagyvenusius žmones pasmerkė bado ir skurdo mirčiai arba apgailėtinam vegetavimui. R. Paksas prezidentinių rinkimų metu apsinuogino; agresyviai puldamas, niekindamas ir tyčiodamasis iš savo varžovo, „... ne tik dėl to, kad varžovas vyresnis, bet ypač - kad jis senyvas. Pagalvokim, kokia kultūra niekina žmogų už tai, kad jis senas. Tik barbarai! Mes matėm tą barbarizmą, bet daug kas nesuprato. Gal žmonės pradės suprasti, gal ateis laikas, reikalingas sukrėtimui, kad pradėtume galvoti” (Landsbergis V. Ten pat).

Dabar tas laikas jau atėjo. Lietuva atsidūrė ant okupacijos be šūvio slenksčio. Ir okupantas tas pats. Tik pirmą kartą ėjęs po R. Pakso vėliava - grubiai, saldfoniškai, kagėbistiškai, dabar - rafinuočiau, gudriau, po V. Uspaskicho vėliava, prieš tai apipynus Lietuvą tankiu GRU voratinkliu, pažadais ir klasta į jį įtraukusiu kaip musę Tautą, kad nuvestų kaip avių bandą į Rusijos skerdyklą, kuri dabar jau ginkluota kita, pavadinta „močitj v sortirė”, technologija. Tik ar pradės mąstyti žmonės, išaugę ir jau pažeisti antikultūros ir nužmogėjimo bumo, pavergti Tamsos?